

mélyes elkötelezettségével van jelen”, ami azonban „nem feltétlen előny akkor, amikor az összehasonlításnak, illetőleg a komparatiztikának övezeti – vagy ha úgy tetszik: irodalomközi – relációi kerülnek sorra”. Már pedig az ilyen alkat (mondattott ez még valamikor 1992-ben a *Nagyvilágban*) „éppen személyes részvétele miatt nem mindig hiteles tanú az általánosabb törvényszerűségek megállapításakor”. Másfelől meg, ugyanabban az évben, a szűk hazai nemzetudat túlbuzgósága éppen a „tudományos” objektivitást nehezményezi e sorok frójának a szellemi összhangzást kereső munkájában, felhánytorgatván neki s szemére vetvén, hogy „nem lenne ilyen gerinctelen a kultúránk, ha a magyar tudomány nagyjaival (s ezt Hadrovics Lászlóra vonatkoztatja a glossza frója) már egy-két évtizeddel ezelőtt nem csupán félprotokolláris, »tudományos csúcsok« közötti, »intézeti« kapcsolatokat ápolgattunk volna”. Hat esztendő múlt el az itt idézett két extrém vélemény megfogalmazása óta, s a történelmi tapasztalat arra a következtetésre készíti a komparatiztika céljain és rendeltetésén meditáló embert, hogy annak a művelésében akkor jár el helyesen, ha Vujicsics módján egyaránt s egyidejűleg érvényt szerez mind a „személyes elkötelezettség”, mind pedig a tudományos objektivitás szempontjainak.

SZELI István

S Z Í N H Á Z

A LÁNCOS KUTYA ÁRNYÉKÁBAN

(*Deák Ferenc: Fojtás*)

Politikai szempontból jelentős a kaposvári Csiky Gergely Színház 1956-os drámapályázatának második helyezését elnyert *Fojtás* című „történelmi groteszk”. Szerzője, Deák Ferenc, nem fiatal író. Betöltötte a hatvanat. Szabadkán járt a tanítóképzőbe, majd Újvidéken elvégzi az iparművészeti középiskolát. A *Képes Sport* műszaki szerkesztője, grafikus, újságíró, keramikus, rádiódramaturg, Jugoszlávia guineai nagykövete. Költő. Novellista, regényíró, hangjátékok, tévédrámák szerzője. Már az is jelentős, hogy bánsági szerző kaposvári színpadot kap.

A Bánátban játszódó *Fojtás* 1956 őszére teszi tizenhárom szereplőjének összecsomózott élettrajzát, életének egymásba kapcsolódó epikus epizódjait cseréli be drámára. A szomszédos népek polgárai már nevükről sem megmondható, melyik nációhoz tartoznak. Hol magyar, hol szerb nevet kénytelenek viselni. Hol elnyomók, hol áldozatok, besúgó- besúgottak. Azt az egymáshoz súrlódó együttélést, amit a *Feketeszárú cseresznyében* Hunyadi Sándor még olyan megkapó nosztalgikus együttérzéssel írt sikerré, Deák Ferenc karcos szárazsággal szerkeszti színpadra, gondosan ügyelve rá, mindenkinek mindenkivel megbogozott legyen az élete története. Az első részben a magyar forradalom fölfordulása elől menekültekről derül ki néhány adalék, ami majd a második rész melodramatikusan

fordulatosságában nyer csak értelmet, amikor véres kalapáccsal futkároznak a szereplők, mivel évtizedes sértések, sérelmek, sebek mostanra érlelődnek teátrális összecsapásokká. Politikailag – ismétélhető – jelentős dráma, mivel az együtt élő szomszédos népek közös történelmének elfogulatlan megfogalmazására tesz kísérletet.

Babarczy László rendezése alázattal követi a kétféle frói világból gyúrt anyagot. Az előadás első fele színháztörténeti őskori leletként a Nemzeti Színháznak ötvenes évekbeli realizmusát élesíti föl hiteles gonddal. Mintha egy Szabó Pál tsz.-dráma hangján szólalna meg Csonka Ibolya, Kelemen József, Horváth Zita, Hunyadkúrti György, Szarvas József a Nemzeti nagy korszakának nagy színészeit juttatja eszünkbe, azokat, akik nyögvenyelős mondatokat is hitelesen vettek a nyelvükre, átítták az irodalmi erőlködést életigazsággal, s ahol nem működött a drámai szerkezet, ott is valóságot éltek a deszkákra. Az előadás zárótételében lángra lobbán egy mindaddig bepakolt roppant Kossuth-címer, bosszúálló anygalként keresztülröpül a színpad hátterében egy üldözött üldözö. Átemelkedik a naturalista színmű metaforikus misztérium-melodrájába. É. Kiss Piroska teljes szélességében kinyitja a kaposvári színpadot. Talán sosem érződött ennyire tágasnak: a rivaldával párhuzamosan a színpad mélyén végigvonul a tisztaszoba udvarra kilátó ablaksora, a függönyök lendületes drapériájával tagoltan. Régóta nem szerepelt színpadi plafon. Cselényi Nóra a legnehezebb tervezői feladatot oldja meg tehetséggel: kortársi viseletekbe hitelesen, egyszersmind színházi célszerűséggel öltöztetni a játékosokat. A társulat újonnan szegődött tagjai is komoly tudással ápolják a színház realista hagyományait, könnyedén alkalmazkodnak elfeledettnek rémlett játékmódorhoz, mivel nem a rendezői önkény kimódolt stílusnyakatekertsegein edződtek, hanem embernek ember általi ábrázolásán. Kitudnik hiteles indulataival Végh Zsolt, egy jugoszláv államvédelmis szerepében a színészilag figyelemre méltó Kocsis Pál. Spindler Béla rutinosan megoldja a gumipitypang-tenyészés tervét táskájában átlópo menekültet. Lestyán Luca kissé hamis a parodisztikusra írt titkárnőszerepben. Nyári Oszkár készletből előállítja az intrikusi főhadnagyot, elkerülve mégis a mumusi jellemzés-befekettést. Csernák Árpádnak súlya és igazsága van egy olyan szerepben, ahol dagasztóteknőben kell ülnie, amíg lapáttal kötörmelékelt hordanak rá lapátszámra. Tóth Géza menekültje titkokat tartalmaz. Van egy rendezőileg kiválóan megkoreografált vetkőzési jelenete, ahol bár lepucoerodik, mégis szellemes takarásban marad a televízió-mozidarabok-videokazetták emberi húskilométereinek évadjain.

A *Fojtás* bemutatása a kaposvári színház azon igyekezetébe simul bele, hogy föltámassza a kortársi dráma, a jelenhez szóló és napjainkat ábrázoló színházat a klasszikusok újra meg újra értelmezései önképzőkori próbálkozásainak divatja idején.

MOLNÁR GÁL Péter

(*Népszabadság*, 1998. március 2.)